

АНОТАЦИИ НА ПРЕДОСТАВЕНИТЕ МАТЕРИАЛИ, ВКЛЮЧИТЕЛНО САМООЦЕНКА НА ПРИНОСИТЕ

гл. ас. д-р Евелина Джевиецка

Настоящата справка предлага избрани авторски научни трудове (монографии, статии и студии), които са публикувани след защитата на докторската дисертация (декември 2013 г.) и които са особено представителни за новите изследователски насоки на авторката.

I. Монографии

1. Юбилейно и модерно. Кирило-Методиевият разказ през социализма в България. София: КМНЦ, 2020 [Кирило-Методиевски студии, кн. 29]

Монографията е посветена на функционирането на разказа за Кирил и Методий и техните ученици през социализма в България и в този смисъл повдига въпроса, който досега не е бил предмет на комплексно проучване, макар че се явява особено важен не само от гледна точка на българската национална идентичност и проблематиката на културното наследство, но и във връзка с въпроса за идеологически употреби на паметта, най-вече в условия на тоталитарния режим. Предмет на внимание са научни и научно-популярни издания, които се публикуват в периода 1944–1989 г. по случай кирило-методиевските юбилеи, т.е. 100 години от първото честване на празника 11/24 май (1957), 1100 години от създаването на славянската писменост (1963), 1100 години от смъртта на Константин-Кирил Философ (1969), 1150 години от рождението на Константин-Кирил Философ (1977), 1300 години от създаването на българската държава (1983), 1100 години от смъртта на Методий (1985). Юбилейните издания се третират тук като „формативни текстове“, по определението на Ян Асман, т.е. като отговарящи на въпроса „кои сме“ чрез „предаване на осигуряващо идентичност знание и мотивиране единните действия чрез разказване на съвместно обживени истории“. Анализът на документираните в тях тематични акценти и тенденции, риторични похвати и семантични измествания, отнасящи се към Кирило-Методиевия разказ се провежда в контекста на променящите се обществено-политически условия на три микро-периода през 50-те, 60-те и 70-80-те години на XX век, маркирани съответно от три ключови думи: революция, просвета и култура, а също така и в тясна връзка с партийния дискурс по темата. В контекста на актуализиращо и семиотизиращото припомняне на делото на „славянските/българските просветители“ се повдигат най-важните въпроси, свързани с функционирането на Кирило-Методиевия разказ през социализма в България, т.е. въпросът за културната приемственост и ролята на възрожденската традиция в тълкуването на делото, за модерния характер на ползвания от елитите език, за просвещенския/модерния смисъл на българския прочит на делото, както и въпросите за „комунистическия национализъм“ и секуларизирането на църковния култ в условията на православната модерност. Книгата представлява опит за съчетаване на културологичния прочит на (квази)литературните текстове с подхода на историята на историография през призмата на историята на идеите, като интерпретативната перспектива предоставят концептуалната рамка на културната памет (по Ян и Алеида Асман), идеята за мислещ колектив като самомаскиращата се институция (по Мери Дъгълс) и постсекуларната мисъл.

II. Статии и студии, посветени на въпроса за функционирането на Кирило-Методиевото дело в модерната култура

1. *(в съавторство с D. Naydenova)* Remembering Cyril and Methodius. A history of Slavic Enlighteners in (post)socialist Bulgaria. – В: *Pamiętając komunizm w postkomunistycznej Europie – pamięć historii i historia pamięci*. Под ред. на Rigels Halili, Łukasz Gemziak. Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK, 2019, 225–252 (под печат).

Ако въпросът за паметта в постсоциалистическите държави е един най-дискутираните и най-актуалните в съвременната хуманитаристика, то темата за паметта за Кирил и Методий в тези нови условия все още не е достатъчно проучена. Студията е принос в това отношение, като повдига този проблем във връзка с противоречивото възприемане на „социалистическо наследство“ в България. Изходна точка е съдбата на столичния паметник „1300 години България“, който построен през 1981 г. като символ на българската държавност и успехите през социализма, след промените е осъден на постепенно разрушение. В студията се анализират разликите, които се появяват в процеса на помнене/забравяне на традицията за/на Славянските просветители (и в този контекст – на кирилицата) преди и след 1990 г. Изворовият материал представляват литературните разкази за Кирил и Методий, както и типичните прояви за институционалното мислене за тяхното дело, най-вече държавните юбилеи и чествания на празника на 24 май. Студията комбинира културологичния и историческия подход на авторките и показва, че почитта към двамата братя и техните ученици се запазва в българската култура независимо от променящите се политически условия, макар че се повлиява от формите на паметта/помнене, типични за предишните периоди, което поражда често идеологически спорове в обществото.

2. „Славянското просвещение“ или за функционирането на Кирило-Методиевата традиция в модерната българска култура. – *Poznańskie Studia Slawistyczne*, 2018, 15, 77–97.

В статията се подвигва въпросът за функционирането на Кирило-Методиевата традиция в българската култура в условия на модерността. Предмет на анализа е традиционното – генетически свързано с религиозния култ – определение „славянските/българските просветители“, а отправна точка са промените в смисъла на понятието „просвещение“, като една от ключовите думи на българското възраждане и следосвобожденския период и така – своеобразен маркер на модернизацията. Доказва се, че Кирил и Методий са представяни като покровители на просвещението, което все по-ясно се разбира като светска просвета/образование, а после дори като историческа епоха (в резултат на проекция на западната историография върху българската история). В зависимост от историческия контекст – благодарение на връзката със семантичния потенциал на понятие „просвещение“ (респ. просвета, просветителство) – те се представят като модели за подражание – като примерни граждани, българи, православни, дори комунисти. В заключение е посочено, че за да се разбере по-добре особеността на „Славянските просветители“, трябва да се вземе предвид модерният процес на секуларизирането и конкретизирането на понятието „просвещение“. Статията има особен принос към изследването на Кирило-Методиевския въпрос, защото постулира неговото поставяне в рамките на по-широките контекст на историческата семантика и проучванията, свързани с историята на идеите и историята на понятията.

3. *Communist Anniversaries as a Symphony of Power and Science (Case Study of Bulgaria)*. – *Studia Historiae Scientiarum*, 16, 2017, 303–331

Статията е посветена на връзката между властта и науката в контекста на феномена на културната памет. Предмет на анализа са кирило-методиевските юбилеи, празнувани в България по време на социализма, като фокусът е върху честването на 1100 години от смъртта на Константин-Кирил Философ през 1969 г. Отправна точка е възникването на комунистическата историография и актуализирането в този контекст на националния разказ. Основният въпрос е как комунистическата партия като политическа институция и Българска академия на науките като академична/научната институция си сътрудничат в процеса на създаването на новата визия на обществото. Той се дискутира през призмата на православната (византийската) идея за симфония на властта, схваната като метафора, която може да проблематизира специфичните отношения между „светската“ власт на държавата и „духовната“ власт на учените в условия на тоталитарния режим. В този смисъл статията се вписва в една от съвременните изследователски практики културните/обществените явления да се интерпретират с помощта на концепциите от сферата на религиозното.

4. Приносът на учениците или социалистическият дискурс по случай Кирило-Методиевите юбилеи в България. – В: Kliment Ochridský a jeho prínos pre slovanskú a európsku kultúru. Под ред. на Peter Žeňuch, Svetlína Nikolova. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, 2017, 157–171.

В статията се повдига въпросът за функцион(али)иране на образа на учениците на Кирил и Методий, а най-вече на Климент Охридски, през епохата на социализма в България. Изследването съчетава литературоведския и историческия подход и се фокусира върху различни литературни и пропагандни текстове, създадени в контекста на два големи юбилея – „1100 години от създаването на славянската писменост“ (1963) и „1100 години от смъртта на Константин-Кирил“ (1969). Установяването на официалния дискурс за приноса на учениците в перспективата на културната политика на комунистическата партия води към заключението, че *фигурата* на учениците не само актуализира историческото дело на Солунските братя, но и конструира пряка наследствена връзка между тях и българските комунисти. В този смисъл още през 60-те години се получава едно сливане на времевите пластове с цел легитимация на режима, но и повдигане на националното самочувствие на българина. По този начин изследването поставя Кирило-Методиевия разказ в тясна връзка с процеса за утвърждаването и преосмислянето на българската национална идентичност.

5. The Bulgarian Utopia: About Saints Cyril and Methodius during the Communist Period. – Arhivele Totalitarismului, 2017, 3-4, 197–206.

В статията се предлага общ поглед върху промените на смислите, свързани с фигурите на Кирил и Методий в България в условия на тоталитарния режим, като предмет на анализа са избраните научни и научно-популярни издания, публикувани по случай Кирило-Методиевите юбилеи. Разгледани в рамките на три периода, „1957“, „1963-1969“ и „1983-1985“, те се превръщат в предпоставка да се говори за създаването на „българския път“ към модерността – чрез революцията, просветата и културата. Защишава се тезата, че разказът за Кирил и Методий може да се чете като „българската утопия“, като утопията се разбира преди всичко като своеобразен жанр на националния „голям разказ“. Тя е херменевтична категория, която може да служи на преосмислянето на комунистическите функционализации, но и уникален разказ, маркиращ „националния проект“. Отбелязва се също така, че в българския случай – поради своеобразната реинтерпретация на Златния век – се получава интересно преобръщане на това, което

посочва Р. Козелек, т.е. модерната утопия вместо темпорална се оказва пространствена. Сливането на темпоралните пластове води в крайна сметка към фиксирането на България като идеалното пространство „тук и сега“.

6. Фигурата на св. Климент Охридски в българската и в македонската книжнина от епохата на Възраждането. – Български език и литература, 59, 2017, 2, 177–197.

В статията се сравнява образът на Климент Охридски, документиран в различни литературни, научно-популярни и публицистични текстове от XIX и начало на XX век, които в перспективата на днешните български и македонски научни дискурси се смятат за репрезентативни за двата национални „големи разказа“. В този смисъл предмет на анализа са историческите конструкции и присвоявания, а не „истината“ по отношение на българската и македонска идентичност. Целта е деконструкцията, а не реконструкцията на културните факти. Отбелязва се, че ключов момент е разбирането за пространството. Доколкото българските текстове развиват „голямата традиция“ (национална, държавна, официална), дотолкова македонските в началото имат за обект „малката традиция“ (етническа, народна, неофициална). Много важен е също фактът, че македонският голям разказ се конструира до голяма степен в опозиция на българския. В крайна сметка и двата се основават върху едни и същи модели и понятия, но различно дефинирани и ситуирани. Доколкото българският разказ се интересува преди всичко от Кирил и Методий – и така от учениците им, дотолкова македонският разказ се фокусира изцяло върху фигурата на Климент. И в двата национални разказа фигурата на Климент съчетава високия дискурс за просветителството (във вярата и културата) и по-ниския за покровителството (на светеца и героя), но в българския тя е второстепенна, докато в македонския се оказва фундаментална. Допуска се твърдението, че причината за това се намира именно в разликата между държавническо-историческата и народно-митическата перспектива на създаването на нацията, а с това – в разликата във фундаментите на големия разказ на българите и македонците.

7. Модерно и популярно. За юбилейния образ на св. Методий в българската култура през XX век. – Старобългарска литература, 53-54, 2016, 195–214.

В статията се анализира образът на Методий, документиран в книжните издания, публикувани по случай кирило-методиевските юбилеи през XX в. В този смисъл тя е опит да се попълни липса в прочитите на Кирило-Методиевото дело, които се фокусират върху Константин-Кирил. Анализираният текстове се четат като „формативни текстове“ (по Ян Асман) и в този смисъл се явяват особени носители на културната памет. Главният въпрос е, защо фигурата на по-големия брат не носи статуса на „място на паметта“. Преглед на материала потвърждава, че интерпретацията му винаги е подчинена на актуалното, но и показва, че независимо от променящите се обществено-политически условия и миогледните системи той винаги е само реализатор на делото. Формулирана е тезата, че понеже в българската културна памет делото на Солунските братя се свежда до създаването на азбуката, автономно място за Методий не може да има. Като помощник, занимаващ се с църковни дела, той не се вписва в (след)просвещенския (модерния) образец на човека като активна личност и гениален творец (както брат му). В заключението се посочва, че секуларизацията на Кирило-Методиевия култ се изразява на едно по-дълбоко ниво. Той се оказва секуларизиран и модерен, защото акцентът пада не върху катехизацията („религиозното“), а културата („светкото“), при това национална.

8. Юбилейните сборници като свидетели на епохата. Към въпроса за рецепцията на Кирило-Методиевската традиция в модерната българска култура. – В: 100 години кирилometодиевистика в България. Идентифициране на еврейски и християнски модели в литературата. Под ред. на С. Бърлиева и др. София, 2016, 122–137.

В статията се анализират тематични тенденции и идеологически употреби на „големия разказ“ за Солунските братя, засвидетелствани в сборниците, издадени в тяхна чест в периода 1944–1989 г. Отбеляза се, че официалният сюжет се изгражда върху два похвата: маргинализирането и изместването на значенията, и се подчерта, че основният интерпретативен принцип е „народоцентричен“, като той се вписва във възрожденския модел на функционализиране на кирило-методиевската традиция. Доказва се, че фокусът е винаги върху Константин-Кирил, като той се превръща в своеобразна метонимия на цялото дело, схващано през призмата на просветителското и просвещенското. Специално внимание е обърнато върху неясната употреба на понятия като „просвета“ и „прогрес“, характерна както за светските, така и църковните автори и учени. Това се отнася към феномена на „основни понятия“, за който говори Р. Козелек, развивайки своята история на понятията (*Begriffsgeschichte*). В заключението се изказва мнението, че анализът на дискурса на юбилейните сборници може да разкрие не само проблемите, свързани с историята на кирилometодиевистиката в България, но и по-общия въпрос за функционализирането на Кирило-Методиевата традиция в условия на модерността именно благодарение на опростените ключови политико-обществени понятия.

9. Bułgarskie dziedzictwo cyrylometodejskie. – В: Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach XVIII-XXI w., т. 10, Hasła podporządkowane. Под ред. на Grażyna Szwat-Gyłybowa. Warszawa: SOW, 2020 (под печат).

Статията представя резултати от новаторско изследване върху модернизацията на българската култура (основано върху принципите на историята на идеите, историята на понятията, културния трансфер и др.), посветено на българското тълкуване на кирило-методиевското дело и наследство *като българско* в контекста на създаването на нацията и противоречивия процес на адаптирането към локалните условия на „западните“ идеи за просвещението, прогреса и хуманизма. Разказът за делото на Кирил и Методий се показва като ключов елемент от българския модерен проект въз основа на подбрани литературни, научно-популярни и публицистични текстове от XVIII до края на XX век.

10. Macedońskie dziedzictwo cyrylometodejskie. – В: Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach XVIII-XXI w., т. 10, Hasła podporządkowane. Под ред. на Grażyna Szwat-Gyłybowa. Warszawa: SOW, 2020 (под печат).

Статията представя резултати от новаторско изследване върху модернизацията на македонската култура (основано върху принципите на история на идеите, историята на понятията, културния трансфер и др.), посветено на македонския прочит на кирило-методиевското дело и наследство в контекста на адаптирането на „западната“ идеи за просвещение и във връзка с българското му тълкуване. Разказът за делото на Климент Охридски се показва като важен елемент от македонския голям разказ въз основа на подбрани литературни, научно-популярни и публицистични текстове от XVIII до началото на XXI век.

III. Други публикации, посветени на въпроса за мястото на религиозната традиция в условия на модерността

1. Nowoczesność – Bułgaria. – В: *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach XVIII-XXI w.*, т. 4, *Nowoczesność – Sekularyzacja – Postęp*. Под ред. на Grażyna Szwat-Gyłybowa. Warszawa: SOW, 2019, 13–21.

Статията представя резултати от новаторско изследване върху процесите на модернизацията в българските условия (основано върху принципите на история на идеите, историята на понятията, културния трансфер и др.), посветено на българското тълкуване и присвояване на внесената от Западна Европа идея за модерността/модерното време. Изворовият материал са различни литературни, научно-популярни и публицистични текстове, писани от българските елити от XVIII до края на XX век.

2. *Sekularyzacja – Bułgaria*. – В: *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach XVIII-XXI w.*, т. 4, *Nowoczesność – Sekularyzacja – Postęp*. Под ред. на Grażyna Szwat-Gyłybowa. Warszawa: SOW, 2019, 65–74.

Статията представя резултати от новаторско изследване върху процесите на модернизацията в българските условия (основано върху принципите на история на идеите, историята на понятията, културния трансфер и др.), посветено на българското тълкуване и присвояване на внесената от Западна Европа идея за секуларизацията. Изворовият материал са различни литературни, научно-популярни и публицистични текстове, писани от българските елити от XVIII до края на XX век.

3. *Oświecenie – Bułgaria*. – В: *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach XVIII-XXI w.*, т. 1, *Oświecenie – Religia – Racjonalizm*. Под ред. на Grażyna Szwat-Gyłybowa. Warszawa: SOW, 2018, 26–37.

Статията представя резултати от новаторско изследване върху процесите на модернизацията в българските условия (основано върху принципите на история на идеите, историята на понятията, културния трансфер и др.), посветено на българското тълкуване и присвояване на внесената от Западна Европа идея за просвещението. Изворовият материал са различни литературни, научно-популярни и публицистични текстове, писани от българските елити от XVIII до края на XX век.

4. *Religia – Bułgaria*. – В: *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach XVIII-XXI w.*, т. 1, *Oświecenie – Religia – Racjonalizm*. Под ред. на Grażyna Szwat-Gyłybowa. Warszawa: SOW, 2018, 94–103.

Статията представя резултати от новаторско изследване върху процесите на модернизацията в българските условия (основано върху принципите на история на идеите, историята на понятията, културния трансфер и др.), посветено на българското тълкуване и присвояване на внесена от Западна Европа идея за религията. Изворовият материал са различни литературни, научно-популярни и публицистични текстове, писани от българските елити от XVIII до края на XX век.

5. *The Bulgarian Worldview Mosaic: Literary Paraphrases of the Bible as a Source for the History of Ideas*. – *Journal of the Bible and Its Reception*, 5(2), 2018, 171–193.

В статията се повдига въпросът за функционирането на библейската традиция в модерната култура от гледна точка на историята на идеите. Изследването е основано върху анализа на библейските парафрази, възникнали в българската литература през междувоенния период. Те се възприемат като свидетелство за мирогледни търсения, като главна отправна точка е постсекуларното тълкуване на модерността. Показва се, как ситуацията на идеологически сблъсъци и обществена криза води към присвояване на гностичния мироглед. Явлението се разглежда в по-широк контекст като илюстрация на трансфера на идеите в рамките на т. нар. западна култура и нейната религиозна мисъл.

6. The Postsecular Point of View. – В: The Experience of Faith in Slavic Cultures and Literatures in the Context of Postsecular Thought. Под ред. на Danuta Sosnowska, Ewelina Drzewiecka. Warszawa: WUW, 2018, 23–39.

В статията се предлага авторско тълкуване на възможните приложения на постсекуларната мисъл – в изследването на източноевропейските литератури и литературознания. Изходна точка е кратък обзор на международна научна конференция „The Experience of Faith in Slavic Cultures and Literatures in the Context of Postsecular Thought“ (Варшава, 2017) Критичен поглед върху терминологичните разминавания и идеологичните употреби както на въпросната научна перспектива, така и свързаните с нея понятия, е претекст за обсъждане на въпроса на секуларизацията. Защишава се тезата, че дискурсът на литературознанието е от първостепенно значение за изучаването на връзката между религията и модерността, първо, поради специфичното му отношение към секуларизма и, второ, поради епистемичната му чувствителност. Имайки предвид забележките на Дж. Щайн и М. Кауфман, авторката смята, че литературните изследвания могат да играят решаваща роля в разкриването на условия характер на „големия разказ“ на секуларизма, защото могат да нарушат кохерентната и линейна визия на прехода от религиозното към светското. Като периферни, „източноевропейските“ литературознания могат да разкрият идеологията на модернизацията и по този начин да доведат до преоценка на „западния“ разказ на/за модерността.

7. Reception of the Bible in Modern Bulgarian Culture: The (Post)Secular and the National. – В: The Experience of Faith in Slavic Cultures and Literatures in the Context of Postsecular Thought. Под ред. на Danuta Sosnowska, Ewelina Drzewiecka. Warszawa: WUW, 2018, 144–164.

В статията се повдига въпросът за функционирането на Библията като маркер на религиозна традиция в модерната българска култура, като отправни точки са две: националната идеология и постсекуларната мисъл. Въз основа на анализи на различни литературни и литературоведски текстове от XX век се показва, че противоречивият опит на модернизацията и предполагаемата секуларизация на българската култура водят към прехода към индивидуално, неинституционално отношение към религията. „Религията“ се превръща в „основно понятие“ (по Р. Козелек), базирано по-скоро върху неясната идея за религиозност – като знак за нещо положително и социално важно, израз на (някаква) духовност, замислена като гаранция за (някакъв) морал, и като такава – като аргумент срещу „неудобния“ (авто)стереотип на религиозно безразличие на българина. Така се проявява модерното мислене в рамките на опозицията „религиозното-светското“. Въз основа на протестантското противопоставяне между „добрата“ и „лошата“ религия, предпочитана е религията, която е невидима, напълно присвоена и така „безопасна“ за провеждането на триумфалния поход на човечеството към прогреса. В заключението се казва, че въпросът за това как българските литературни изследвания са обвързани от

секуларизационния разказ наистина е основен и тезата за нерелигиозността на българите е особено значима. Историята на тълкуването на „религиозното“ в литературата изглежда да бъде много добър показател за българския път към модерността.

8. Bułgarska klerykalizacja (pojęcie – dzieje – konteksty). – В: *Z polskich studiów slawistycznych. Literaturoznawstwo, kulturoznawstwo, folklorystyka*. Под ред. на Bogusław Zieliński. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2018, 27–36.

В статията се представя българското тълкуване на идеята за клерикализацията / (анти)клерикализъм през призмата на семантиката на понятието, неговата история върху българската почва, както и контекстите на идеологическите му употреби. Предмет на вниманието са ключовите смислови размествания, но също така и разказът на елитите – както светските, така и религиозните – за обществената роля на Църквата. Целта е да се деконструира дискурса им през призмата на влиянието на западната мисъл. Отправната точка е амбивалентната представа за духовенството по време на националното възраждане. Православният аргумент за присъствието на Църквата в живота на българите се анализира в контекста на релацията „църква-държава“ след 1878г. Проучването показва, че клерикализацията се разбира в рамките на конфесионална и политическа опозиция – като феномен, който е чужд за българската култура и така никога не свързан с византийската традиция на симфонията на властите.

9. „Enlightened Esotericism”: A Case Study on Migrating Ideas in the Modern Bulgarian Tradition. – В: *Esotericism, Literature, Culture in Central and Eastern Europe*. Под ред. на Nemanja Radulović. Belgrade: University of Belgrade, 2018, 119–132.

В статията се повдига въпросът за мястото и значението на просвещенските мотиви в модерната езотерична традиция. Предмет на анализ са избрани текстове на българските езотерици в контекста на културното явление на хибридизацията на идеите. Фокусът е върху съчиненията на Петър Дънов, Николай Райнов и Иван Грозев и се интерпретират идеите на просвещението/образованието и религията/секуларизацията. Анализът се провежда в контекста на процеса на локална адаптация на значенията, както и възгледите на избрани възрожденски автори. Доказва се, че в българския случай мирогледните полемики се реализират в ясно изразени православни условия, а сред участниците има както представителите на Църквата, така и на науката и материализма, така че западната мисъл, а особено западната критика на религията, трябва да бъде адаптирана. Родният контекст се проявява не само в препратките към българската традиция, напр. на богомилството, но и в култа към науката – именно през Възраждането се утвърждава идеята, че просвещението е единствен път към индивидуалното и най-вече колективното щастие. В края на изложението се изказва тезата, че идеите за просвещението/образованието и самоусъвършенстването/формирането – като определящи „българския път“ към модерността – могат да се виждат и като решаващи фактори в процеса на разпространението в България на езотеричната мисъл.

10. Българската реформация? За хибридизацията на идеите в процеса на модернизацията на културата. – *Slavia Meridionalis*, 17, 2017.

В статията се разглежда проблемът на българското понятие за Реформацията – по отношение както на историческото събитие, така и локалните представи и адаптации на свързаните с него идеи. Предмет на внимание е историята на понятията „реформация“ и „протестантска пропаганда“ в българската култура от XIX век насам, както и влиянието

на протестантската мисъл в България през XIX-XX век. Специално място е отделено на българския научен дискурс, особено на марксистката историография като доминираща в българската наука. Подробно е анализирано делото на Тодор Икономов, предизвикващ противоречия български просветителски деятел, участвал в религиозни и църковни дела по време на възраждането, като възгледите му се считат за пример за значителна хибридикация на идеите от протестантския и просветителския произход. Въпросът, поставен в заключението, засяга връзката между светските и религиозните власти, както и между религията и нацията – като израз на модерното мислене.

11. За ползите от постсекуларната мисъл в изследването на балканските култури. – В: Балканите – култури и менталитети. Под ред. на Цветана Георгиева. София: „Ан-Ди“, 2014, 43–68.

В статията се предлага оригинално тълкуване на възможните приложения на постсекуларната мисъл в проучванията върху балканските култури. В първата част се представят проблемите, свързани с терминологията, схващането и прилагането на постсекуларната мисъл в съвременната хуманистаристика. Във втората част се посочва значенето ѝ в изследването на алтернативните религиозни форми; дешифриране на криптотеологическите обвързвания на представителите на дадена култура, а също така и идеологическите (им) проекти; за въвеждането на православната/ислямската понятийна традиция в западноориентираната антропология, за изследването на религията и нейната роля в процеса на културния превод, което се оказва особено важно в контекста на Балканите. Статията има приносен характер, тъй като тази научен подход все още не е получил достатъчно внимание от страна на българските учени или пък се разбира само в един определен смисъл – като предпоставка за изследването на отношенията между държавата и църквата в условия на т. нар. постсекуларно общество.

12. *Myśl postsekularna w badaniach slawistycznych. Próba spojrzenia.* – *Studia Litteraria Universitatis Jagellonicae Cracoviensis*, 9, 2014, 1, 29–44.

Статията представлява синтетично въведение към проблематиката на т. нар. постсекуларна мисъл в полския контекст. Първо, се представят предположенията, практическите прояви и модификации на понятието постсекуларна мисъл във философията (на религията), както и в социологията и политологията наука. Във втората част се показва как тази методологична нагласа може да се адаптира към литературознанието и културознанието, а така и към славистиката, като се подчертава, че тя може да се приеме като призив към нови изследвания, които да доведат до: преоценяването на (авто)стереотипите за националните култури (литератури) (например по отношение на религиозните теми, употребите на религиозния език, а така и на библейския код); реинтерпретирането на наследството на досега маргинализираните или класифицирани вече автори; обръщането на вниманието към „криптотеологическо“ обвързване на творците, както и на изследователите, а така също и към „локалното“ преживяване на модерността. Особено продуктивна изглежда тезата на В. Бенямин, изразена с помощта на известната му алегория за джуджето и куклата, че религиозното/теологическото се намира в основите на всяка, дори най-секуларизираната, идейна трактовка. В заключението се казва, че постсекуларната мисъл може да бъде особено продуктивна при изследване на модерните славянски литератури и култури поради специфичния контекст на тяхното развитие, т.е. особеното им отношение към Запада (Западна Европа), с което е свързан и проблемът на модернизацията и мястото на религията в процеса на адаптиране на (след)просвещенските модели.